

SARUSI MIHÁLY

Pomeriumi jegyzetek I.

BALATONUNK, MINT MAGYAR TENGER

(Avagy) *A tenger, mint (például) talján Balaton.*

Meg a többi. Mert kerül elég hasonló megtiszteltetés!

Megtiszteltetés? Már akinek.

Kinek, hogy.

– Magyar a tenger, magyar!

Sok mindent hallott – és látott (sőt, olvasott) /ami manapság már nem akármilyen/ – az ember, de erre a dologra a Tó mellett figyeltem föl. Túl-a-dunai otthonom, Balatonalmádi káptalanfüredi részében temették el Váth János költőt, akit sírföliiratán a Magyar Provánsz költőjeként emlegetnek.

Magyar Provánsz? Sőt, a *magyar Provánsz Mistrálja* Váth János költő...

Mistrál, persze, délfancia költő, a Földközi-tenger mellyékéről.

(Hor)Váth János meg. A Balaton-melleyké.

Szó, mi szó.

A Magyar Tengeré.

Hogy mindjárt ezen főnnakadjunk.

Nem vagyunk sem történészek, sem nyelvészek, de némely dolgot azért észlelhet az ember... mit ad Isten, Tavunk tiszteletbeli megnevezését illetően is! Mondjuk – példának okáért – hogy nem mi fogtuk magunkra, mekkorák volnánk! Külhoni ítésként nevezte néven, Magyar tengernek a Balatont: nem „mare illud Hungaricum”-nak mondotta volt 1717-ben, hogy tőle a „magyarkodók” – mert hogy: magyarok (az angolkodó angolok is?) – rövidesen simán átvegyék?! (Ja, ja; ha mare illud Hungaricumnak tetszenének nevezni, akár ejrópainak is vehetnők kendtöket a komák!) Kazinczy első nyomtatott művében 1775-ben adja tudtul, hogy mi biza Magyar Tengernek fordítjuk a bécsi latinok Mare Hungaricumát. (Azaz, már megint, semmi magyarkodó nagyotmondás! Egyszerű fordítás.) (...Írtuk volt balatoni tájrajzunkban.)

Azaz...

A magunk szerény módján így csoportosítjuk a hasonló hasonlításokat (a szerzőhöz közel álló, kiváló magyartanártól tudjuk: – jobbára értelmző – jelzős szerkezeteket): I. nagyozolás, idegenmajmolás, II. méltó, helyénvaló, találó összevetés, III. csúfolódás, élcelődés, gúnyolódás.

Táj, település, hely, helység, városrész, épület...

I.

Angyalföldi Tripolisz: Tripolisz, az Angyalföldön! A XX. század elején épült kislakásos negyed – volt – Angyalföldön. Tripolisz észak-afrikai város (mondhatni Líbiában). *Tripolisz, az angyalföldi.* L. még Tobruk, a fűzfői.

Arad, Maros-parti Páris. Arad nagyváros a Maros alsó folyásánál, hol a folyó kitarul az Alföldnek. Komoly iparral, kereskedelemmel, művelődési igényekkel, pezsgő polgárellettel... a Magyar Időkben. (Az időben, a magyarban.)

Bakonyunk, a *magyar Semmering* – olvasod lapban, könyvben. Gyönyörűek vagyunk, gyönyörűbbek, és hogy szó ne érjen bennünket, megjegyezhetjük: jóval nagyobbak, mint a nem túl távoli osztrák falu és síparadicsom. Ám hogy... olybá vegyük?! Nem féltreértése a dolgoknak? Nagyozolásunkban kicsinyítjük magunkat. (Ettől érezhetjük csak magunkat igazán kicsinek? Amivé merünk lenni.) (Lám, merünk.) Persze ha a Bakony síparadicsomát tetszenének említeni, Eplényt, meg sem szólalnánk!

Baltavár, Vas vármegyében: „*magyar Pikermi*”. Mert hogy akár a görög Pikermi körül, régi folyómeder homokjában tömérdek ósállat csontja, csigája Baltavárnál... – áll az 1934-es Balatoni kalauzban. (Nagy Gazsi, Bértaltavárt, vajh' tudott róla?)

Balaton-fölvidék, a Tó északi partja: (a) *Balaton Riviéra* (úgyszintén már a '34-es tavi kalauzban) – 2-2,5 km széles lejtős térség a hegyek és a Tó között. Legszebb része Fűzfőtől Aszófőig húzódik... Van, aki Alsóörstől veszi. Tán ugyanerre mondták: *Cso-paki Riviéra!* (Az egyik honi Riviéra része a másik; Riviéra a Riviérán.) A Balatonmelléknek, a Tó vidékének, nyilván Magyar Tengerünk északi felének Jókai Móricznál *Tempevölgy.* *Magyar Tempevölgynek* látja e tájat, midőn Palotától Sümegig végigjárja a Balaton-vidéket. Másnak *magyar Árkádia.* Váth esetében láttuk, Balatonunk, pontosabban Balaton-melnyékünk, Balaton-vidékünk... (a hivatal által reménybeli Balaton régiónak nevezett, szinte már jövőbeni Balaton vármegyének is tekinthető tájunk) mi más lenne, mint *Magyar Provánsz.*

Balatonalmádi: *Abbázia, magyar Abbázia, balatoni Abbázia...* – tán a szállodája miatt. Meg hogy valóban kitűnő hely volt, midőn ráragadt e név. (Az időben, midőn az Alföldön viruló Tót-Csaba Fő terén álló szálloda a Fiume nevezeteket kapta – mivel keresztülment rajta a Várad és Fiume közti vaspályán közlekedő gőzös vontatta személyvonat, meg tán a teher is.) Balatonalmádi a *magyar Abbázia,* emlegetik az újabb időkben is. Midőn az Abbáziából lett Tulipán szállóról is már csak az idősebbek tudnak.

Balatonföldvár, a *Balaton királynője* (olvassuk 2016-ban) – ez még elfogadható is lehet... amúgy, korábban, Földvár *magyar Deauville*. (Deauville: Le Havre fürdőhelye az atlanti parton – Normandiában.) Még régebb, Eötvös szemében: főrendi nyaralóhely – de ez nem túlzás, nyilván az időben pontosan fedte a valót. (Deauville-ben is? Hozzá eddig – valóban kár! – még nem volt szerencsénk.)

Balatonfüred a *szívbajosok Mekkája*, hallod többektől. Füred a XIX. század első felében a *magyar Pyrmont*, a második felében a *magyar Meran*, a XX. században pedig a *magyar Nauheim*. „...a magyar Nauheim szénsavas gyógyforrásainak köszöni rohamos fejlődését” (olvasod Dornay-Vigyázónál). Ugyanezt mondták Buziásra is, mármint hogy magyar Najháj... (Pyrmont: alsó-szászországi fürdőhely. Merán: Meránó, a német-talján Dél-Tirolban. A gaz merániak szülőhelye. Nauheimfüred: Hessen hercegség jeles gyógyhelye.)

Balatonszárszó, a *gyermekek Eldorádója* – újságcikkben, s nyomában könyvben.

Békéscsaba, a *lutheránus Róma*... Így tartották az időben, midőn a békésvármegyei helység Magyarország – azaz a Kárpát-medence – legnagyobb evangélikus gyülekezetét alkotta és legnagyobb templomát építette, töltötte meg élettel. (Csaba egy időben mindamelllett – állítólag – Európa legnagyobb faluja vala.)

Budatava (vasúti megállója) egy darabig *Balatongyöngye*.

Buziás, a Tömösközben, Balatonfüredhez hasonlóan: *magyar Nauheim*. Valamint még *bánsági Nauheim*, *Bánság gyöngye*, mivel jeles fürdőhely Tömös vármegyében.

Csillag börtön Szegeden: mi más lenne, *magyar Bastille*. Több, mint túlzás. Főleg azért, mert a francia tömlőc a zsarnokság jelképévé vált, amelyet a szabadság híveinek le kellett rombolniuk, a Csillag viszont (nem számítva a nyilas meg a bolsi időket) mindig is a bűnözőknek a tisztességes emberektől való távoltartását szolgálta.

Csopak és környéke, Füreddel: *Csopaki Riviéra* – azonos a *balatoni riviérával*. A Csopaki Riviéra a *Balaton Riviéra* legszebb része, l. Balaton-felvidék.

Debrecen: *kálvinista Róma*. Vitán felül – legalábbis idehaza.

Eger, a *magyar Athén* (olvasod tudós szerzőtől). Eger, a *Kis Athén* – állította maga Madách Imre, 1864-ben. Iskolavárosként, a tudomány és a művészet otthonaként szolgált e megnevezésre – szeretetteli beczésre. Túlzó, persze, de...

Erzsébetváros egy része Pesten a *Csikágó* becéző, netán csúfolódó nevet viseli. Vagy túlzás, vagy gúnyolódás... (A kettő ez esetben egyre megy?)

Esztergom várhegyén a *magyar Vatikán*. Szó, mi letagadhatatlan!

Fertőd mi más lenne, mint *magyar Versailles*. Ha az Esterházyaknak futotta rá, miért ne?!

Gyula, a *magyar Velence*. Mondhatni: ha nem is Velence, Vég-Gyula azért nem akármilyen... A szívünknek oly kedves. Múltjával, jelenével, várával, kastélyával és annak hévízes fürdőt termő kertjével, a városon keresztül folyó Ó-Fejér-Körösével... Ajtosi Dürerrel, Erkelrel, Kohánnal, Simonyival.

Káptalanfüred: *kis Győr*... Mi másért: hajdan a vonat Veszprémen át Győrből Savanyúvíznek (Füredre) tartva megállt a Balaton-Szentmihályfürdőből lett – mái almádi – Káptalannál, és rengeteg győri vett itt nyaralót. Meglátták a vonatablakból a Balatont, siettek leszállni, belémerülni... Hogy aztán itt ragadjanak.

Keszthely a *magyar Weimar*... A (kis) *magyar Weimar* – ajánlotta Berzsenyi Dániel, a Festetics-féle Helikonra. Avagy még – ráadásként – *magyar Grác* (hogy tovább sértessenek bennünket?).

Nagykarácsony, a *magyar Betlehem*... Túl-a-dunai Fejérben – télen, nyáron.

Nagyvárad: *Pece-parti Párizs*. Ady Bandinak, másoknak. Ej, te Pece, Pece! (Már ha még megvagy.)

Sárospatak, a *Bodrog-parti Athén*. Nemkülönben, csak ez kálvinista, Eger pápista.

Siófok: *magyar Ostende*, a holland tengerparti üdülőhelyhez mérve a *Zsidófok*ként is emlegetett Veszprém, majd Somogy vármegyei fürdővárost.

Szeged: *Magyar Moszkva*, ami utóbb lehetett egy ideig Pécs is... „Szeged sajtója akkor találta ki, hogy Budapest kozmopolisszal szemben Szeged a magyar Moszkva” – írja Tömörkényről szólván Ady Endre a Nyugatban 1917-ben, hogy aztán megjegyezze: „Hát Szeged nem magyar Moszkva, de igazán nemes kultúrás törekvésű város”.

Szombathely: *magyar Weimar*; Magyarország egyik „Weimar”-ja (1862-ben). Egyik, a másik magyar szellemi végvár meg... a hozzá közeli Balaton-parti város. Ezek után Vas vármegye székhelye a *nyugat királynője*, valamint, hogy fokozzuk, *Szombathely*, a *tyúkokkal fekvő város* – tudjuk meg Balázs tanár úrtól.

Újpest, mely egykor a *magyar Chicago*... Csikágó, nyilván nem véletlenül, több városunk veszélyes negyede. Ahol könnyen csikágót csinálnak – amit persze bárhol is lehet. L. a pesti Erzsébetvárosnál is.

Veszprém mi más: *magyar Salzburg* – felett zenei élete miatt becézik így a bakonyi megyeszékhelyt. Sőt, vára is van, mint a Duna-parti osztrák nagyvárosnak.

II.

Almádi másképpen (Abbáziához képest másképp) *Veszprém virágoskertje, Veszprém nyári kertje* (a Kultúrfürdő c. könyvben olvassuk). Joggal emlegetik így! Mert Almádi az Öreg-hegyével s többi szőlőhegyével jó darabig a bakonyi megyeszékhely szőlőskertje, nyaralóhelye, majd fürdőhelye, mára pedig szinte már a külvárosa, kertvárosa lett. (Az 1970-es években, midőn az elvtársi akarat húszemeletes toronyházat állított Veszprém sziklás szívébe, annak a tetejére a környező nagyvárosokkal személyforgalmat bonyolító helikopterállomást, meg a Városból a Tópartra, azaz Veszprémből Almádiba helyi – városi – troliközeledést képzelt...) Eötvös K. jól látta, Almádi polgári fürdőhelye vala! Ahogy az ma is. (Ahol a kicsik és a nagyok – kispolgárok, nagypolgárok – egyként megtalálják a számításukat.) *Almádi, a polgári*.

Arad, a *magyar Golgota*. Tűlzás nélkül állíthatta ezt Kossuth. Mert 1849-ben a Maros-parton a Magyarok Istenét, a Szabadságot feszítették meg – lötték szitává, akasztották föl (13x).

Badacsony nemesi. Eötvös K. még a XIX. század végén is úgy találja, hogy Badacsony szent hegye és mellyéke a nemesi világé. *Badacsony, a nemesi*... A bora különösképp.

Bakonyt emlegeti Ady Párizs kapcsán: *Páris, az én Bakonyom*... Menedéke. Volt. Ott el tudott rejtőzni – a túl kíváncsi szemek elől? Alföldiből lett túladunai költő fordított rajta egyet: *Bakony, az én Párizsom* – hogy oda bújjék a perzekutorok elől, mindhiába!

Balaton: a rákosi és kádári időkben *néplavór*. Tudós szerzők eredeztetik ótót szláv, ógörög, szittya, ugor, latin, német, sőt, sumér, mi több, akkád (lásd bővebben szerzőnk emlegetett Balatoni jelenetek alcímű művében). Mindenesetre a *Balaton, a (mi) néplavór(unk)*... találó volt.

Balatonföldvár arisztokrata, azaz hogy a főrangúak nyaralóhelye. Már mint Eötvös K. szemében; de ez nem tűlzás, nyilván az időben pontosan fedte a valót. *Földvár, a*

főúri. A parti sétányon palotasor számba vehető főrendi nyaralóival ma is annak mutatja magát.

Balatonfüred papi és zsidó – nyaralóhely (volt) Eötvös Károly korában. *Füred, a papi és zsidó.* Amúgy, korábban inkább főként a nemzeti érzelmű nemességé – a tulajdonos bencéseken és a vendégségbe érkező ószövetségieken túl.

Balatonfűzfő gyártelepi részének északnyugati végében lévő terület neve *Tripolisz*, amely Tobrukhoz-Cseberéhez hasonlóan (és egy időben nyervén a nevet) a kietlen Tripolisz-környekre emlékeztette a vörösberényi-fűzfői vegyipari üzem egykor Észak-Afrikában dolgozó szakembereit. *Tripolisz, a fűzfői.* Csebere pedig (Fűzfő délnyugati végében), szintén a XX. század második harmadában, fölvette a líbiai *Tobruk* nevét, mert az észak-afrikai város környéke hasonló, mint az akkor Vörösberényhez, ma Balatonfűzfőhöz tartozó településrésze. *Tobruk, a fűzfői...* (Igen jó fővenyűrdővel.)

Balatonkenesét Eötvös K. hivatalnokok kedvelt fürdőhelyének találja. *Kenese, a hivatalnok* (nyaralója).

Balassagyarmat, amely fegyverrel szállt szembe a betolakodó cselákokkal, A *legbátrabb város* címet érdemelte ki. Az ún. „Csehszlovák” „Légió”-t 1919 első napjaiban üzték el a helybeliek Nógrád megye akkori székhelyéről. (A világháború végi megnyomorítótságunk ellenére akadt más bátor város is, például /Rév-/Komárom, ahol kemény fegyveres harcra került sor, amely a csehek tömeggyilkosságával zárult, és Komárom vármegye székhelye, Jókai szülővárosa – Gyarmattal ellentétben – „odaát”, megszállva maradt.)

Hortobágy: a *magyar Gulág*. Szóval hogy a szovjet tapasztalatokat idehaza hasznosítani rendelt (valamint hivatott) moszkovitáink által létrehozni tervezett büntető- és haláltábor-hálózat egyik első – valóságos (több településtől álló) – remeke. Ha másként is az, mint Recsk vala.

Kercaszomor A *legbátrabb falu* nevet vívta ki magának azzal, hogy a Vas megyei település népe éppen 100 éve, 1920 nyarán fegyverrel szállt szembe a helységüket is megszálló szerb-horvát-szlovén királyi betolakodó katonasággal. A fölkelést leverték, de „ezek után” a trianoni urak parancsát végrehajtó határmegállapító bizottmány 1922-ben visszaadta az anyaországnak a falut.

Keszthely Eötvös Károlynak vegyes nyaralóhely – már a közönség társadalmi összetételét illetően, a XIX. század végén. Míg a többi, mint említettük volt... Mindamellett városunkra valóban illik a (*Keszthely, a*) *magyar Helikon* megnevezés a Festetics György által kétszáz éve szervezett költői ünnepek miatt.

Magyarhon, a *hunfiak Szentföldje*... (Bálint Sándor után szabadon.)

Nyerges-tető, a *magyar Thermopülai*: (1849-ben) megállítanak a Háromszékből Csíkra törő muszka hadat a székely gyerekek.

Recsk, a *magyar Gulág*. Magyar Gulág még a Hortobágy, I. ott... Meg a többi kényszermunkatábor a Rákosi-világban.

Siófok zsidó, mármint hogy a honi izraeliták kedvelt itthoni nyaralóhelye – ami Eötvös Károly tapasztalása. *Siófok, a zsidó* (nyaralóhely).

Sopron, *A hűség városa*... Méltán, mert a háborús uszító vesztesek éléről a győztesek közé átnyergelő osztrák területrelőknak ellenállva magyar maradt a gyönyörű nyugat-magyarországi megyeszékhely (megye nélkül maradt város).

Szentpéterfa *A leghűségesebb község* címet viseli Vas vármegyében. A Pinka völgyében fekvő falu állt az I. világháború után az Ausztriától való visszacsatolást kezdeményező községek élére, és a sikeres népszavazást követően a trianoni döntést megváltoztatva a nagyhatalmak 1923-ban (néhány falu kivételével) visszaadták a megkurtított Magyarországnak Sopront és környékét, velük Szentpéterfát.

Temesvár, a *magyar Manchester* – olvasom a pesti sajtóban. Más szerint Temesvár *magyar Göttingen*. (Ez is, az is?)

Torda – 1944 őszön akarták itt megállítani az oroszokat, s a mögüjük bátran reánk támadó dákórománokat a magyar fiúk. Hősiességük miatt *magyar Thermopülaiként* is emlegetik a tordai ütközetet.

Tömösi-szoros – Maroknyi székely honvéd 1849 nyarán, életét áldozva a hazáért, itt akarta föltartóztatni a tengernyi muszkát: igazi *magyar Thermopüla*...

III.

Akali környéke, Aszófő és Zánka közti elhanyagolt térség mi más lenne, *Abesszínia!* – minapi tudós könyv szerzője szerint. *Abesszínia, az akali*.

Hajmáskér az ottani hatalmas ruszki katonaváros miatt *kis Moszkva* – míg itt tettek lenni, időlegesen, öröklakásokban. *Kis Moszkva, a hajmáskéri*.

Párizs, Békés roma városrésze, cigánytelep. *Párizs, a békési*.

Pécs, akár Szeged, vörös városvezetése miatt lehet a nép száján egy időben *magyar Moszkva*...

Siófok: *Zsidófok.* Játék a szavakkal. Egykoron! (L. elébb.)

Szajna, Szajna-part Békéscsabán – a Körös-parton! Mint az ottani születésű író mesélte A csabai Szajnan című beszélyfüzérében, a viharsarki megyeszékhelynek a Csabai Ásott Körösön lévő Békési-zsilipje környékét hívják a helybéliek *Szajná*nak, Szajna-partnak, az odavaló vagányokat meg szajnai, Szajna-parti csávóknak. Mondván, arra gondolván – eredetileg -, hogy „Micsoda különbség!” Helybéliesen mondván: – Takí velki különbség! Velki nagy. Nagy-nagy.

Szeged, a vörös görék *magyar Moszkvája.*

AZAZ:

ABBÁZIA, AZ OLASZ ALMÁDI,

...A HORVÁT ALMÁDI;

ABESSZÍNIA, AZ ABESSZÍN (ÉSZAKKELET-AFRIKAI) AKALI KÖR-
NYÉKE;

ADRIA, A HORVÁT BALATON,

...A TALJÁN BALATON;

ATHÉN, A GÖRÖG EGER,

...A NAGY HELLÉN EGER;

ATHÉN, AZ ÉGEI-TENGER-PARTI (SÁROS)PATAK;

ÁRKÁDIA, A GÖRÖG BALATON(-MELLYÉK);

BAKONY, A MAGYAR PÁRIS;

BASTILLE, A PÁRIZSI CSILLAG(-TÖMLÖC);

BETLEHEM, A SZENTFÖLDI NAGYKARÁCSONY;

BÉKÉS, PÁRIZS ROMA NEGYEDE;

CSIKÁGÓ, AZ AMERIKAI ERZSÉBETVÁROS(I NEGYED),

...A JENKI ÚJPEST,

... (...I TAK DALSE);

DEAUVILLE, A FRANCIA (BALATON)FÖLDVÁR,

GOLGOTA, A ZSIDÓ ARAD;

GÖTTINGEN, A NÉMET TEMESVÁR;

GRÁC, AZ OSZTRÁK KESZTHELY;

GULÁG, A SZOVJETOROSZ HORTOBÁGY,

...A SZOVJETMUSZKA RECSK;

GYÖR, A NAGY KÁPTALAN(FÜRED);

HELIKON, A MAGYAR KESZTHELY;

MANCHESTER, AZ ANGOL TEMESVÁR;

MEKKA, A MOHAMEDÁN BALATONFÜRED;

MERÁN/MERÁNÓ: A DÉL-TIROLI SAVANYÚVÍZ (BALATONFÜRED);

MOSZKVA, A RUSZKI PÉCS,

...A MUSZKA SZEGED,

... A NAGY OROSZ (VALAMINT NAGYOROSZ) HAJMÁSKÉR;
NAUHEIM, A NÉMET SAVANYÚ(VÍZ)-FÜRED,
... A NÍMÖT BUZIÁS,
...A HESSENI BUZIÁS;
OSTENDE, A FLAMAND SIÓFOK;
PARIS, A SZAJNA-PARTI VÁRAD,
...A SZAJNA-MARTI ARAD,
...AZ Ő BAKONYUK;
PIKERMI, A GÖRÖG BALTAVÁR;
PROVÁNSZ, A (DÉL-FRANCIA) PROVENSZÁL BALATON-MELLYÉKE;
PYRMONT, A NÉMET (BALATON-)FÜRED;
RIVIÉRA, A FRANCÚZ BALATON-PART,
...A DÉL-FRANCIA CSOPAK-TÁJA;
RÓMA, A PÁPISTA (BÉKÉS)CSABA,
...A KATÓLIKUS DEBRECZEN;
SALZBURG, AZ OSZTRÁK VESZPRÉM;
SEMMERING, AZ OSZTRÁK BAKONY;
SZAJNA(-PART), A FRANCIA KÖRÖS(-PART);
SZENTFÖLD, A MÓZESHITŰEK MAGYARORSZÁGA,
...A MOHAMEDÁNOK HUNNIÁJA,
...A KERESZTÉNYEK MAGYARHONA;
TEMPE-VÖLGY, A GÖRÖG BALATON-FÖLVIDÉK;
THERMOPÜLAI, A GÖRÖG TORDA,
...A HELLÉN TÖMÖSI-SZOROS,
...AZ ACHÁJ NYERGES-TETŐ (MAGA SZENT-MAGYARORSZÁG);
TOBRUK, A LÍBIAI CSEBERE;
TRIPOLISZ, A LÍBIAI FŰZFŐ(-GYÁRTELEPI TELEPÜLÉSRÉSZ),
...AZ ÉSZAK-AFRIKAI ANGYALFÖLD(I LAKÓTELEP);
VATIKÁN, AZ ÚJLATIN ESZTERGOM;
VELENCE, A TALJÁN VÉG-GYULA;
VERSAILLES, A FRANK FERTŐD;
WEIMAR, A NÉMET KESZTHELY,
...A NAGY TOKOS KESZTHELY,
...A TÜRINGIAIAK SZOMBATHELYE.

Pomeriumi jegyzetek II.

Almádinak az 1800-as évek végén veszprémi újdondász adott – utólag – római helységnevet. Az újságcikk szerzője, vélhetőleg a (farsangi) lapot közreadó Kompolthy Tivadar tengerészkapitány, lapszerkesztő, író és almádifürdői birtokos állítása szerint a Megyeháza levéltárában található az a nyilván több mint poros és egérrágta irat, amely szerint helységünket – Veszprém királynéi megyeszékhely szőlőbhegyét, nyaralótelepét, fürdőhelyét, Almádit – a Pannónia eme tóparti részén megtelepedő rómaiak bívták Pomeriumnak. A dolog nyilván félig sem igaz, de mi ráharaptunk erre a csalira, s folytatva a nemes veszprémi-almádi szépújságírói hagyományt, alkalomadtán mi is így nevezzük kisdud városunkat. Melyet – ráadásul (a száz évvel ezelőtti időktől fogva)? – nem kevesen „magyar Abbáziának” minősítettek.

Úgyhogy... kapaszkodhat az ember, ha itt ki akar igazodni!

Pomeriumban papírra rótt, s nem föltétlen pomeriumi tárgyúak jegyzeteink (melyek időnként karcolatnak tűnnek). Sőt!

BOLONDOS OBSITLEVÉL 1914-BŐL

Radkersburgból B.Csabára

Obsitlevél, leszerelő öreg huszárok játékos búcsú-, mi több, végelbocsátó levele... a szüleinek Békés-Csabára, 1914 júniusában; hogy ennek ellenére 1918 végén tudjon csak hazamenni a küldemény földadója.

Nem akármilyen – majdnem prózavers (képköltemény?) – mesebeszéd! Csabai s miegyéb – alföldi – fiúk bolondozása, az utolsó 100 nap után! Ahogy mi vágtuk fél évszázad múltán a centit a „néphadseregben”! Ők a 16. közös huszárezredben, Ausztriában.

Az 1980-as években akadtam rá a szomszédban. A Corvin 11-ben. (Magam a 7.-ben születtem s nőttem föl.) Valahogy szóba elegyedtem a ház gazdasszonyával, Hajdú nénival, s ő mesélni kezdett. Sőt, megmutatta a könyveit is! Már amit az apja, öregapja után örökölt. És őrzött az otthonában. (Előhozakodott velük, mert hallott valamit harangozni arról, hogy könyvem jelent meg, ráadásul Csabáról is?)

Az édesanyám korosztályából való Hajdú Zsigmondné Hrabovszky Ilona nyílt meg előttem, tárta elém legbensőbb titkait. Legfőbb értékeit?

Igen rácsodálkoztam Hann Lajos szlovák nyelvű Csaba-történetére! Vékony kis kötet, amelyből több kiadás is született, hol magyarul, hol tótul jelent meg, és valamelyik valamennyi csabai családi fészekben megvolt! Mellette a Hajdú/Hrabovszky-otthonban a szlovákok temetési énekeskönyve, a Funebrál. (...Ízelítő az átlag csabai polgárok – kisgazdák és iparosok – száz évvel ezelőtti házi könyvtárából?)

– A Funebrált ritkán veszem elő, legutóbb egy öregasszony temetésénél használtam. Inkább magyarul énekelnek már.

A Funebrál még gót (?) írással, a többi már a mi betűinkkel.

Meg ez, meg amaz – például „A magyar huszár”, amelyet 1934-ben 30 pengőért vett az apja. (A 30 pengő elég sok pénz lehetett, mert akkoriban József Attilának „havi kétszáz sose telt”... S öregjeink 1-5 pengős napszámra emlékeztek.) Végül a különös obszitélet is elővette. Házi levéltárunk rejtett értékét. Amelyhez – amelyekhez – hasonló kerülhet majd minden valamirevaló családi otthonban, ahol őrzik az ősök emlékét, tisztelettel emlékeznek eleikre? Hogy dobnák el!

Csak ha ők elporladnak (...vész előbb-utóbb nyoma ennek, ezeknek).

Hogy ma megvan-e még? Hrabovszki András és huszár bajtársainak a magyarul fogalmazott, szépen megszerkesztett elbocsátó szép üzenete. (Hajdúné, szerencsére, később a városi közgyűjteménynek ajándékozta félve őrzött kincseit, köztük ezt is.)

Amire vártak, elkészítették maguknak... maguk?

Várták a szabadulást, a kaszárnya elhagyását, a kard és a mundér letételét, a parancsnak való föltétlen – kényszerből vak? – engedelmeskedés végét. Június elején, derekán? Hogy a június 28-i szarajevói merénylet megakadályozza szabadulásukat. „Bezupáltak”, „tovább szolgáltak”... Míg fűbe, sárba, mocsárba, kőbe nem haraptak. Vagy túl nem éltek.

– Hrabovszky András; 26 hold földje volt az apámnak. Az Újkígyósi utcában (3. sz.) laktunk, az Erkel utcában nagyapám, Hrabovszky János lakott (13. sz.), oda jött ez a levél.

Az apja 1890-ben született, 1965-ben halt meg. 1911-ben bevonult, és 1918 karcsonyára jött haza. A könyvek apja katonaládájából kerültek elő.

– Én 1921-ben születtem tanyán. Amikor iskolába jöttem, a Kígyósi utca sarkán volt az iskola, magyarul egy szót sem tudtam. Az iskola egyházi volt; az utca felől a magyar, belül a szlovák osztály. Szlovák iskolába jártam.

Éppen abban az időben, amikor az e sorokat rová írdeák apja (aki utóbb a Corvin 7-ben élt a családjával) az úgynevezett Románia – az antant által agyondédelgett, „valóban ejrópai” ország – egyik színmagyar falujában kötelezően csakis román tannyelvű iskolába járhatott.

Annyira megörültem e különleges leletnek, hogy nyomban nekiálltam lemásolni. Fényképezőgép nem volt nálam, s akkor miegyéb lehetőség sem kínálkozott a játékos obszitél megörökítésére. Hát tollat ragadtam, és már írtam is, lehetőleg abban az alakzatban, amelyben készült.

2020-ban, corvinkai regénkre készülve bukkantam rá a másolatomra. Íme a három évig közös huszár Hrabovszky Ondris „leszerelő levele”!

Hogy aztán...

Itt nyugszik ifjúságunk virágából három keserves év.

1911–1914.

A 16. huszárezred.

Mi 1911-beli öreg huszárok a 3 évi hosszasan szenvedés, valamint sok 24 órás szolgálattól megtört és elszomorodott szívvel jelentik meg minden hajadonnak, szakácsnőnek, szobalánynak, váló félben levő asszonynak, gyászfátyolt letenni óhajtó özvegy asszonynak, a férjhez menni óhajtó lányoknak, szülőknek, jó barátoknak, és az itt mind fel nem soroltaknak, hogy forrón óhajtott, várva várt, feledhetetlen

u t o l s ó s z á z k i s n a p u n k

folyó évi június xxx éjjel 12 órákor, a civivilruha megrendelése után jobb létre szenderült.

A megboldogult hült tetemének beszentelése, illetve a gyász mise megtartása, a zöldfülű reguták szomorú bőgése mellett fog elzengetni sörös és boros poharak harangozása mellett a huszár kintinban folyó hó xxx este 9 órákor fog megtartani.

A m e g b o l d o g u l t k i v á n s á g a i.

Hozzátok szólunk első sorban szerencsére váró 1912-beliek, (ti) voltatok az első, kik bennünket jobb létre hoztatok azáltal, hogy öregek lettünk, mivel hogy 2 keserves esztendő együtt szenvedtünk az egyenkinti lovaglásnál, azért rátok hagyjuk a heveder csatos végít bundások számára, és az egyes áristomot.

Egy pár szót hozzátok is szólunk, ti hosszú életű vigasztalhatatlan szerencsétlen kintinba szaladozók, kajla fiúlú 1913-beliek, ti vagytok a világ legutolsó katonái, szabaddulni nem fogtok soha, ezért viseljétek magatokat jól, hogy tényleg itt ne maradjatok örökké. Babáitokról mondjátok le, és kössetek barátságot a lovagló térrel vagyis (rajcsullal), mert mindent, a mit csak láttok komiszat, mind ti rátok vár.

Isten áldjon pajtás titek; Strohszák áldjon meg az Isten, Isten veled végül öreg kaszárnya.

Két évig szenvedtünk együtt eleget. Fáradásom rajtad sokat kipihentem. Benned hervadt el életem legszebb ifjúsága.

Mi már letöltjük a hátra levő kis időt. Kopfpolszter neked annyit mondom:

Adjon Isten nektek hasonló jövőndőt. Jól tudod mazsárosni a nyakot.

A temetési költséget kéretnek fedezni a tisztelt urak.

Áldás és béke az elhunyt hamvai felett!

Aristom Gyula

Kimaradás Julis

testvér testvérnő

Csomag Feri

Lénung Ágnes

szülők

A k e s e r g ő, g y á s z o l ó c s a l á d:

Dr. Tagvach József

Konzerva Kati

mint após, illetve anyós

Sajkavit Mariska

Szobavit Vilma

Lóvizit Sárika

Ruhavit Bözske

mint kedvenc

(A közös ezredekben német volt a vezényleti nyelv, ezért oly sok a számunkra már alig érthető szó huszárjaink obsitlevelében. Rajcsul/rajcsúr: lovarda, lovaglás. Strohszák: szalmazsák. Kopfpolszter: fejpárna. Aristom: fogda. Lénung: zsold. Tagvach: ébrestő, szolgálát...)

Három évi hosszas szenvedés, sok 24 órás szolgálat?... Hát még ami ezután jött! Teremtő Isten. Várhattak az őket leső (levelükben szépen felsorolt sokféle-fajta) lányokra és asszonyokra...

Három keserves év? Kicsit több lett. Még keservesebb.

Radkersburg. Valaha mi Regedének hívtuk a nyugati magyar határ közelében fekvő, Mura-parti stájer kisvárost.

A háború elején az oroszok ellen vetették be őket. Beásott orosz gyalogság elleni lovasroham, lóról leszállva a futóárokban, ló nélkül gyalogosztagokban, 1915 őszén a Pripiatji-mocsarakban harcolnak, 1917. március 15-én Odessza környékére szállították őket karhatalmi föladatokat teljesíteni (amilyen a vasútbiztosítás, a lakosság lefegyverzése, gabonabegyűjtés, „magyarán” rekvirálás...), 1918 novemberében kivonulás Kisoroszországból.

Ugyanerről – Hrabovszkyt bemutatva – így fogalmaz A magyar honvéd című 1936-os könyv tiszthelyetteseket és tisztesekeket felsoroló névtára: „Hrabovszky András kisbirtokos. 1890, Békéscsaba. 1911. okt.-ben vonult be tényleges katonai szolgálatra a 16. k. h. e-hez Radkersburgba. Itt érte a világháború kitörése is. A mozgósítás után kikerült az orosz harctérre. Sokolnál esett át a tűzkeresztségen, majd végig küzdötte csapattestének galíciai, orosz-lengyelországi, kárpáti és wolhyniai harcait 1916. máj-ig, amikor az olasz harctérre irányították. Innen a pótkerethez vonult be, majd 1916. dec.-ben másodszeris az orosz harctérre vitték. Ezúttal az orosz fegyverszünetig harcolt a 16-os huszárok családjában. Ezután Ukrajnába került ezredével. Odesszában érte az összeomlás. 44 hónapi harctéri szolgálat után 1918. dec. 1-én került haza. Kiváltásai: Br(onz). (vitézségi) kétszer, K. cs. k. 1912-13. m. ker. (lovass) és lövészjelvény. – Testvérbátyja: †H. János mint 101-es gyalogos 1914. nov. 8-án az orosz fronton hősi halált halt, úgyszintén feleségének testvére: †Kovács M. György mint 101-es gyalogos orosz hadifogságban.”

A 16. császári és királyi huszárezred 1883-ig a hajdúsági székvárosban állomásozott, ezért debreceni huszárezrednek hívták Ausztriába telepítése után is. Hadkiegészítési területe

a 7. temesvári hadtesté (Nagyvárad, Debrecen, Békéscsaba, Arad, Szeged, Temesvár, Nagybécskerek, Karánsebes) – tudjuk meg a világhálón az ezredre emlékező bocskaiakönyvtar.hu-nak köszönhetően. Azaz Hajdú, Bihar, Békés, Csanád, Arad, Csongrád, Temes, Torontál, Krassó-Szörény megyei magyar fiúk a bolondos obsitlélvél szerzői. Az „Áldás és béke...” tán a Debreceni Kollégium deákjainak szellemiségére utal.

Hrabovszky, Csabáról, boldogan vállalta (ilyen három év után) a bajtársait. Azok meg őt.

Bizonyára a harctéren – tűzárban, golyóverésben, aknazáporban, vérözönben, lövészárkok szennyében – is. Egymásnak válllverve... szenvedtek.

Hogy a Corvinkán (száz év múltán) is megemlegessék őket.

Már ha... maradt ott még közülünk valaki.

MEGCSAPOLTUK A SZOVJET CSATORNÁT

avagy Sitinkir, meg a népi ellenállás

– Rászálltunk a szovjetek sávjára, úgy megzavartuk őket, hogy azt hitték, itt vannak az amerikaiak!

Ha nem is így, de majdnem.

Cimborád 1965 őszétől volt két évig katona. Ráfos, azaz rádiófelderítő, még pontosabban katonai földerítő.

– II/II-es.

...volt, mondja.

Hogy meglepődjünk.

Ha ő ezt akkoriban mondta volna...

Ha mi ezt tudjuk!

Mármint hogy mi az a II/II.

Katonai földerítés? Ajaj.

Még jó, hogy nem pógári. (Ne adj' Isten népi.) (...nemzeti.)

– A II-es csoportfőnökséghez tartoztunk.

A világhálón leled a pontosítást: MNVK 2. Csoportfőnökség (Felderítő Csoportfőnökség)...

A Bakonyban azon a szép tavaszi (őszi?) – nyári? téli? – (ki tudja már, mikori) napokban NATO-hadgyakorlatot hallgattak le. A BRG világszínvonalú rádiófelderítő készülékével, amely a Föld-kerekségen egyedülálló volt.

– A katonai attasék kémkedtek, mikor lesz hadgyakorlata a NATO-nak. Milyen fedőnéven, mely országok vesznek részt, hol... Ezeket kaptuk kintről. A mi feladatunk, hogy ezekkel a készülékekkel földerítsük, például ha egy amerikai repülőgép-anyahajó megmozdult, mi azt már levettük.

Nyilván a Földközi-tengeren, Olaszország felől. Mert hogy minket a taljánokkal állítottak párba a keleti-nyugati seregeket sakktáblájukon tologató moszkovai és vasingtoni bitangok. (Mára az is kiderült, hány atombombát szántak a kedves NATO-fiúk kis – nemdebár kies – hazánknak /illetve hazánkra/.) (Meg hogy hol rejtőztek hegyeinkben a Nyugat-Európára irányított muszka atomrakéták.) (Az tette volna be a kaput/t)!

Mi az nekik, pár millió halott... Míg ők atombunkerban... keverik tovább a paklit.

– Kézi és gépi távirón megtanulhattuk a négy fajta adásmódszert. Az egyik a morze volt. A másik a vibroplex: jobb-bal, rövid, hosszú. Az amerikaiaké: gyors! És rafináltak voltak, megtréfálták az oroszokat. Kivéve minket! Megtanultuk a NATO-betűzést... Mi gyorsabban vettük, mint a hivatásosak. Kódokat adtak le; mi tudtuk, mit takar. Vagy: a kiskatonák pletykáltak, mit ettek, ittak, csináltak... Továbbadtuk és abból összerakták.

Mint az III/III-as testvérszervezet a mirőlünk szerkesztett „semmitmondó” jelentésekből a mégiscsak fontosakat.

– A Varsói Szerződés hadgyakorlatán le kellett hallgatnunk a mienket, hogy ellenőrizzék őket. Lehallgatáskor bekapcsolva voltunk a központtal. Csak a hivatások beszélgetéseit adtuk le, őket vitték továbbképzésre: „mozigépész-tanfolyam”-ra! Így hívtuk a büntetőzászlóaljot, mert megnevezni veszélyes volt.

– A feladat: rádión, kinti iránymérővel tartottuk a kapcsolatot. Három helyről... Ahol találkoztak (a vonalak)... Kintről megkaptuk, mely hullámsávot használgák, a hívójelüket... Ráhangolódunk, és például így találtuk meg a keresett hadihajót.

Ott a célba vett akármi?

– A Bakonyban volt egy gyakorlat. Próbariadó! Kivonult az egész rádiófelderítő zászlóalj, és érzékeltük, hogy főnián (beszéddel) tartják a kapcsolatot a ruszki kiskatonák.

Fónia: rövidített jelbeszéd? Inkább kódolt szöveg.

– Kevés orosz tudásunkkal, de annál nagyobb szakmai tudással, beléptünk a forgalomba, megfigyeltük a módszerüket. Hangszín, gyorsaság..., és beszálltunk a forgalomba.

Oroszul? Amikor alig tudtatok a nyelvükön.

Bár a Szovjetunió megannyi nemzetiségének köszönhetően lehetett ott időnként bábeli zűr és zavar is. Legalábbis nem meglepő, ha valaki nagymagyar-alföldi – avagy túlادunai – módon ejti a muszka szavakat!

– A szakasznál volt, aki hét nyelven beszélt! Éppen akkor tanulta a kínait. Én annyit tudtam oroszul, hogy be tudjak lépni. Mire észrevették, már ki is léptünk. Lehet, hogy bemérték, de akkorra már a laktanyában voltunk. Ha érdeklődnek, nem tudnak megtalálni bennünket. Azt hallottuk, hogy Job tvoj maty!

– Majd a laktanyából folyt a szórakozás. Újra beléptünk a forgalomba. Megváltoztattuk a hangszínt, a gyorsaságot, hívóneveket... Viszonylag rövid időn belül észrevettek bennünket, a „diverzánsokat”. Hanghordozásukból megértettük, hogy tudnak rólunk. Arról beszéltek, hogy mit csinálnak... Kiléptünk. Ha nem volt üzemben, nem találták meg. Ma megtalálják akkor is, ha a készülék nincs üzemben.

– Folytatjuk, mondtuk, de nem lett belőle semmi. Ehhez helyet kellett volna változtatni. De katonák voltunk, nem mehettünk! Ha háború alatt nekünk ilyen lehetőségünk lett volna, megnyerhettük volna a világháborút.

Hogy a csudába ne.

– Megcsapoltuk a szovjet csatornát!

Ők már csak ilyenek voltak.

– Nem volt nagy ügy, de megleptük őket, azonnal frekvenciát váltottak, hívó, jelző... Sejtették, hogy valaki szórakozik velük. Akkor jött a jobtvojmaty!

Sorállományú század sosem volt kiváló, csak ők. Maga szakmunkásként a törzsőrmesterségig vitte. (Obsitósként meg már alhadnagy?)

– Kiiktattuk a rádiót, még az akkut is kivettük. Búcsúzáskor a ruszki nagyon káromkodtak! Abba hagytuk.

Ruszki, ruszki, és a szovjet hol maradt?

Ha kiderül, több év büntetőzáslóalj... (Addigra a bátyja, aki meg katonaszökevényként kerülhetett volna ugyanoda, már szabadul, ha addigra ki nem menti magát a néphadseregi bajból. Pl. úgy, mint a Kukkerlátás című beszélyünkben!)

– Futkosó, ahol találkozhattunk volna.

A futiban (Túl-a-Dunán)... Nincs az a pénz!

– Egyetemi előfölvételisek közt én a nyolc osztállyal... Műszaki tudást követeltek, én az ellenállást sem értettem... Aztán amikor egyszer fősorakoztunk, jött a parancsnokunk:

– Ki a 113-as?

Jelentkezett.

– Maga?...

Meglepődött. Gyakran megfenyítették, innen ismerte a nevét.

– Ha valaki még egyszer szidni meri!...

Mert ő volt a legügyesebb.

Amikor leszerelt, hívták a Mahart-hoz. Tán jobban járt volna, bejárja a világot.

Otthon várta egy kislány.

Géptávirójuk, tizenkét sávós magnójuk volt...

– Német, osztrák: nem tudtuk a kódjeleket! Az olasz nyíltan adott.

Járókeretét kéri. Ki kell mennie.

Eszerint a 113-as és csapata visszanyert volna nekünk mindent!

De mindent.

...A Kárpátokig?

Adtunk a NATO-nak, meg a Varsói Szerződésnek...

„Varsó”, „Észak-atlanti”...

No meg: BRG. Jó, hogy nem Csepel Művek. Ganz Villamossági.

Budapesti Rádiótechnikai Gyár. Ez is, volt-nincs? Vagy csak más néven – más kezébe juttatva – folytatja? Máshová szállítván a hasznocskát. Nem talicskával, hetente aranyvonattal.

„Világszínvonal”. VSz.

Ne is emlegesd! (A VSz-t.)

Pajtásod legyint. Hol van már a.

Ha a magyar fiúkon múltott volna...

Még hogy a BRG! De ők.

A mieink.

Lajtán innen, Lajtán túl. (Hol a kurta farkú malac túr...)

– Hány János...

Ő igen, de mi!

Mi, mi.

– Nyugodtan szólíts Sitinkirnek!

Belépett a hun egyházba, s követelik a hun kisebbségi jogok – önkormányzat stb. – megadását.

Huj, huj, hajrá!

Ha ők ezt a BRG-készüléken világgá kürtölhették volna...
Ti-ti-ti-tá-tá-ti-ti-ti!
Ha igaz, az Úr 1967. – az ördög ki tudja hanyadik – évében.
Háry Feri meséli.

DEBRECENI ÁLDÁS, BÉKESSÉG

„Arany”, ami fénylik...

Jóvátétel? Igazságtétel gyanánt? Valami ilyesmit éreztünk. Páran. A majdnem húszból. Ahányan – úgy az évfolyam fele – eljutottunk az 50. évfordulóhoz.

Ötven éve végeztünk. A Debreceni Tanítóképző Intézetben. Mely hároméves főiskola volt. Számunkra népművelés-könyvtár szakon.

Nem akármilyen három magyar esztendő volt! Az Úr Jézus Krisztus 1960-as évtizedének a második felében. A kádári, puhának mondott, általunk annál keményebbnek érzett rémuralom idején. Mást ne mondjunk.

Ez időben jelentkezett ugyanide későbbi jankováci költő cimborám, Laci. Ám hogy kecskeméti katolikus gimnáziumi éve alatt megnyuvasztani igyekezett (keresztény és szabad, mi több, magyar szelleme miatt) a kedves III/III, meg a kiskorúakra szakosodott pufajkás vérbíróság, utána nyúltak (érzi évtizedekkel később is Csabán), és persze, hogy nem vették föl. Ahová minket igen. Engem sem akárhogy! A fölveteli bizottság kiszes – utóbb kiderült, egyáltalán nem ifjúkommunista, csak az ifi szervezetbe valahogy bekeveredett – kisleánynak is köszönhetően, aki nagyon pártolta a fölvételemet. Munkásfű – akkor még nem mind tudtuk, hogy csak egyszerűen iparos(-kiszgazda) gyerek – a jelentkező, ráadásul kitűnő érettségivel, a munkapad (egészen pontosan hölgyfodrászati szaküzleti fodrászszék) mellől jött, és jól sikerült a fölveteli vizsgálója is. Persze, hogy fölvettek!

Hogy később megbánják?

Ki, hogy.

Igen sokat jelentett a számunkra e három év. Három évig... csak tanulhatsz. (Iparos segédből értelmiségivé válni..., nem volt könnyű, néha túl sok buktatóval. De:) Nem kell minden nap nyolc órát a műszakban eltöltened. Könyvtár, mozi (filmmúzeum is), (valamennyire) szabad eszmecserek ifjú leány és fiú társaiddal, nagy lógások, két pajtásoddal meg sem álltál az első nyáron a Fekete-tengerig, jobbára igen kedves lányok, kényszerű tanórák és vizsgák, több nagyon okos tanár (Félegyházi festőművész, Földényi széptanár, Czövek zenetanár és a Maróthyban karnagyunk, és lélektan tanárunk, Kiss Tihamér, akiről újabb főlzabadosulásunk után előadót neveztek el a Kollégiumban...) Meg persze a rendíthetetlen markszi-engelszi-lenini(-/suttyomban/ sztalini) áltudományaitok tudorai, akik.

Kikről inkább szót se ejtsünk!

Mindenesetre: a klerikális reakció elleni fölként harcra készített volna föl bennünket a Képző. Elsősorban falusi vörös papoknak reméltek bennünket. A városnak

az egyetem (a Kossuthnak is mondható KLTE), a falunak meg mi. (Akiknek ehhez ekkora képzettség is elég vala?) Szóval hogy ellensúlyozzuk a fekete csuhások áldatlan működését. Istentagadás és proletárdiktatúra; téboly.

Még hogy velünk mi volt a tervük (ha jól érzekelem, kétharmadunknál helyelközzel eredménnyel mételyeztek bennünket, kisebbségben vagyunk máig azok, akik ennek ellent tudtak állni – mert akartak, vagy mert csak... ezt hozták otthonról, s nem lehetett kitörölni belőlünk?!). '66-ban kezdtük itteni fölsőtanodai tanulmányainkat, '69-ben végeztünk. Később az akkori intézeti igazgató kiadta a parancsot a főiskolai pártalapszervezet tanár titkárának: iskolai ünnepélyeken tilos a Himnusz éneklése! Tanévnyitó, évzáró... Menjen le, mert hogy kötelező – ha egyszer még (valameddig, kényszerűségből) előírják nekik –, lemezről a zene, de nehogy dalra fakadjanak a deákok! A tanító-, a népművelő- és a könyvtárosjelölt hallgatók. Azt tette volna be a kaput, „Isten áldd meg a magyart”; „Isten”, „magyar”, itt. Ott! Nagy lehetett elvtársaitokban a gyűlölet.

Vagy csak az illeszkedés – hódolás – volt ily erős? A kálvinista Rómában.

Teremtőm.

Nagy főiskolán, komoly egyetemen tán azért nem lehetett uralkodó ez a vak, sötét, náci szagú, bolsi büzü, globálbuzernyák illatú szellem, mert jobban szem előtt voltak. Egy ilyen kis – szinte észrevétlen – főtanoda ellenben, amelyben el lehetett bújni, hol meg lehetett valósítani a...

Mit is?

Ha ők azt tudták volna!

Persze; csak magyar ne legyen. Ellenben.

Hogy gyűlöltük ezt a szellemet! Plebejus vadsággal (...páran).

Mire föl, iskolánkat – melyet a „Magyar” „Népköztársaság” rabolt el a Debreceni Református Kollégiumtól az államosításkor? – az 1990-es változást követően átvette (visszavette?) a református egyház. Előbb önálló Kölcsey Tanítóképző Főiskolaként működött, majd magába olvasztotta a Debreceni Református Hittudományi Egyetem. Melynek arany okleveles végzettségét nyertük el 2019-ben.

Nagy pofon lehetett. Azoknak, akik nem így gondolták. (Az ünnepélyen zsoltáréneklés, igehirdetés, áldás...) Akik elhitték, amit három esztendeig ránk akartak tukmálni. Belénk akartak (tölcserrel) tölteni. Nekünk meg... nagy-nagy igazolás. Hogy mégsem volt hiába.

Tűrni. Elviselni. Látszólag. Mintha. Pedig. Hát!

Jóvátétel. Igazságtétel.

– Áldás, békesség! – fogadtad a Debreceni Református Egyetem (mi más, a Kollégium) rektorának jobbját, az aranydiplomával.

– Még ennél is több áldást és békességet! – kívánt a továbbiakra még jobbat, mosolygva, az egyetem első embere.

Mi meg.

Könny a szemünkben?